

Arkadiusz Michalski*

DZIAŁALNOŚĆ KOPALNI „KONIN” W ASPEKcie ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

---

1. Wprowadzenie

Przyszłość ludzkiej cywilizacji zależy od wspólnej troski o przyrodę oraz zapewnienia wolności i właściwego rozwoju wszystkim organizmom żywym.

Zrównoważony rozwój (ekorozwój) jest to rozwój społeczny, ekonomiczny i przyrodniczy, zgodnie z którym zaspokajamy aktualne potrzeby społeczeństwa w sposób zapewniający przyszłym pokoleniom możliwość optymalnego korzystania z zasobów środowiska; czyli jest to kompromis pomiędzy potrzebami zachowania środowiska przyrodniczego, potrzebami gospodarki oraz potrzebami społecznymi [1].

Ekorozwój obejmuje m.in.:

- rozsądne, a przez to długotrwałe wykorzystywanie odnawialnych zasobów przyrody;
- eksploatację nieodnawialnych źródeł energii z maksymalną efektywnością;
- utrzymywanie stabilności procesów ekologicznych i ekosystemów;
- ochronę różnorodności genetycznej;
- ogólnie pojętą ochronę przyrody;
- zachowanie i polepszenie stanu zdrowia, bezpieczeństwa pracy, edukacji i dobrobytu;
- wspieranie rozwoju upraw energetycznych.

W Polsce przyjęto politykę ekorozwoju państwa do 2025 roku. Korzyści związane z ekorozwojem to zwiększenie wykorzystywania odnawialnych zasobów energii, stworzenie alternatywnych źródeł dochodów dla ludności, rozwój obszarów wiejskich, zmniejszenie bezrobocia oraz wzrost bezpieczeństwa energetycznego kraju [1].

---

* Kopalnia Węgla Brunatnego „Konin” w Kleczewie SA

1. Ekodziałalność Kopalni „Konin”

Dotychczasowa działalność wydobywcza węgla brunatnego wpisuje się w powyższe warunki ekorozwoju. Ponad 60-letnia działalność Kopalni „Konin” w rejonie konińskim spowodowała rozwój regionu i zapewniła znacząco rolę w skali kraju. Na bazie wydobywanego węgla brunatnego powstały dwie elektrownie: Pątnów i Konin, produkujące ok. 11% energii elektrycznej w kraju. Jest to energia ok. 30% tańsza od energii produkowanej na bazie węgla kamiennego.

Właśnie dzięki odkryciu złóż węgla brunatnego i ich eksploatacji region koniński stał się obszarem, w którym dotychczasowy charakter rolniczy zaczął się zmieniać na przemysłowo-rolniczy. Powstanie wielu gałęzi przemysłów pokrewnych, pracujących na rzecz przemysłu wydobywczego, spowodowało wzrost zatrudnienia ludności, w tym wiejskiej, napływ ludzi wykształconych, rozwój szkolnictwa zawodowego, rozwój miast i wsi. Gminy, na terenie których prowadzona jest eksploatacja węgla brunatnego, są odbiorcą różnego rodzaju podatków i opłat wynikających z działalności zakładu. Wpływają one do budżetu gminy, stwarzając możliwość inwestowania, jednocześnie powodując wzrost stopy życiowej mieszkańców.

W wielu przypadkach pomoc materialna i finansowa ze strony Kopalni była nieodłącznym elementem jej działalności, sprzyjając budowaniu korzystnych warunków współpracy między zakładem a lokalnymi społecznościami.

W tym okresie zmieniła się technika wydobycia węgla brunatnego, co było spowodowane wprowadzaniem nowocześniejszych maszyn i urządzeń. Kopalnia „Konin” ze względu na swój wieloodkrywkowy charakter działalności zmuszona była do wykonywania wielu wkopów udostępniających, których nieodłącznym elementem były koszty z tym związane oraz także długotrwałe uregulowania formalno-prawne związane z budową nowych odkrywek.

W dotychczasowej swej działalności Kopalnia uruchomiła dziesięć odkrywek. Pięć odkrywek: Morzysław, Niesłusz (rys. 1), Gosławice, Pątnów i Kazimierz Południe (rys. 2) już zostało zlikwidowanych i trudno wskazać miejsca, gdzie na tych terenach prowadzona była działalność górnicza.

Rys. 1. Rekultywacja wodna Odkrywki Niesłusz

Rys. 2. Rekultywacja leśna Odkrywki Kazimierz Południe

Część tych terenów znajduje się w granicach administracyjnych miasta Konina i one zostały już zagospodarowane i służą mieszkańcom. Pozostałe odkrywki: Józwin II A, Józwin II B, Kazimierz Północ, Lubstów i Drzewce są w trakcie eksploatacji, a ich działalność rozpościera się na teren sześciu gmin.

Ze względu na przestrzenny i wieloodkrywkowy charakter działalność Kopalni powoduje zajęcie znacznych terenów dla potrzeb eksploatacji odkrywkowej i przekształcanie środowiska naturalnego w wielu jego elementach.

Na koniec 2006 roku Kopalnia zajmowała 5077 ha, natomiast od początku swej działalności przekazała 7302 ha, w tym 5250 ha terenów zrehabilitowanych. Łącznie nabyła 12 379 ha terenów dotychczas różnie użytkowanych. W większości były i są to tereny rolne. Korzystne warunki finansowe proponowane przez Kopalnię dotychczasowym właścicielom nieruchomości rolnych dawały możliwość zwiększenia powierzchni nowo kupowanych gospodarstw rolnych i poprawy warunków pracy w gospodarstwie, bowiem cena, za jaką Kopalnia kupuje gospodarstwo rolne, jest wyższa niż cena wolnorynkowa gospodarstwa w danej okolicy.

W początkowych latach eksploatacji brak było właściwego i wystarczającej ilości sprzętu do prowadzenia prac górniczych, w tym rekultywacji. Brak było przede wszystkim właściwych wymagań prawnych wobec zakładu górniczego. Dopiero w latach późniejszych zaczęły pojawiać się wymagania prawne, w tym ochrony środowiska. Zaczęto nadrabiać zaległości w rekultywacji technicznej i biologicznej terenów pogórnich. Wykonywana obecnie przez Kopalnię rekultywacja techniczna i biologiczna jest na wysokim poziomie i powoduje, że tereny zrehabilitowane cieszą się dużym popytem.

Wielokierunkowa rekultywacja terenów pogórnich: rolna, leśna, wodna, specjalna, rekreacyjna dzięki zdobytym doświadczeniom i metodom, a także nowoczesnym technikom jest akceptowana przez społeczeństwo. Zapewnia to możliwość rozwoju kopalni i regionu. Również wymagania w zakresie ochrony wód spowodowały, że wzrastała skuteczność oczyszczania wód kopalnianych. W miarę rozwoju techniki zrezygnowano z odwodnienia złoża metodami chodnikowymi, niebezpiecznymi dla pracy ludzi, wymagającymi oczyszczania wszystkich wód kopalnianych zanieczyszczonych zawiesiną. Zastosowanie odwodnie-

nia studziennego, bezpieczniejszego, a przede wszystkim nie wymagającego budowy urządzeń oczyszczających dla odprowadzanych wód spowodowało, że system ten pozwalał na odprowadzenie wód kopalnianych bezpośrednio do odbiorników w wielu przypadkach poprawiając jakość wody w odbiornikach. W ten sposób obecnie ok. 75% odprowadzonych wód nie wymaga oczyszczania, co spowodowało również zmniejszenie kosztów eksploatacji urządzeń wodnych. Pozwoliło to również na wykorzystanie wód kopalnianych do napełniania wyrobisk poeksploatacyjnych likwidowanych odkrywek oraz na znacznie szybsze powstanie w tych wyrobiskach zbiorników wodnych i odtworzenia docelowego poziomu wodonośnego, obniżonego odwodnieniem złoża.

W związku z zapewnieniem bezpieczeństwa pracy ludziom i maszynom pracującym w wyrobisku zachodzi konieczność odwodnienia złoża węgla. Skutkiem tego jest obniżenie zwierciadła wód podziemnych, których zasięg jest uzależniony od warunków hydrogeologicznych. W tym rejonie występuje częściowo zanik wody w płytkach studniach gospodarskich oraz stawach potorfowych zlokalizowanych blisko wyrobiska. Dla zrównoważenia strat wynikających z odwodnienia Kopalnia w ramach profilaktyki i szkód wykonała 35 ujęć wodociągowych oraz ok. 800 km sieci wodociągowych wraz z przyłączami. Z jednej strony jest to naprawianie szkody, a z drugiej spowodowało to jednak, że znaczna część regionu konińskiego została dzięki temu zwodociągowana, a zaopatrzenie w wodę dotarło prawie do każdego gospodarstwa. Stąd region koniński jako jeden z nielicznych w kraju był prawie w całości zwodociągowany, co poprawiło jakość wody pitnej i zapewniło wygodę mieszkańcom.

Prowadzenie odkrywkowej eksploatacji węgla powoduje przekształcanie środowiska i ingerencję w jego poszczególne elementy. Oddziaływanie to Kopalnia stara się minimalizować poprzez różne działania techniczne, technologiczne i organizacyjne z zakresu ochrony powietrza atmosferycznego, ochrony przed hałasem czy też w wytwarzaniu odpadów.

Obecnie Kopalnia prowadzi działalność wydobywczą węgla brunatnego przy zachowaniu obowiązujących przepisów, w tym ochrony środowiska, i chcąc sprostać na dalsze lata zapotrzebowaniom konińskiej energetyki w ilości ok. 10 mln Mg węgla rocznie, musi budować nowe odkrywki, które oddalone są kilkadziesiąt kilometrów od elektrowni, a transport węgla do elektrowni stanowi znaczny udział w kosztach jego sprzedaży.

Obowiązujące prawo polskie odpowiadające wymaganiom przepisów prawa unijnego jest dla górnictwa odkrywkowego niezbyt sprzyjające, szczególnie w procesie inwestycyjnym [3]. Budowa odkrywki węgla brunatnego wymaga uzyskania przez inwestora decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na jej realizację. Decyzję wydaje wójt gminy, której w obszarze właściwości znajduje się największa część odkrywki w porozumieniu z zainteresowanymi wójtami. Jest ona jednym z warunków uzyskania koncesji na wydobywanie węgla brunatnego, wydawanej przez Ministra Środowiska.

W celu uzyskania wyżej wymienionej decyzji konieczne jest wykonanie przez inwestora raportu oddziaływania odkrywki na środowisko. Jest to opracowanie wielobranżowe. Tak się składa, że zarówno czynne, jak i perspektywiczne odkrywki Kopalni „Konin” swym wpływem mogą oddziaływać na obszary Natura 2000. Wymaga to dodatkowych opracowań przez przyrodników i prowadzenie różnego specjalistycznego monitoringu.

W przypadku występowania na terenie wpływu odkrywek siedlisk przyrodniczych o znaczeniu priorytetowym, raport ten wymaga stanowiska Ministra Środowiska i Komisji Unii Europejskiej. Raport ten wójt uzgadnia z Ministrem Środowiska, Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym i Wojewodą, w tym z Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody. Po uzyskaniu pozytywnych uzgodnień z ww. stronami wójt gminy kontynuuje wydanie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach realizacji przedsięwzięcia. Prowadzi konsultacje społeczne z mieszkańcami gminy w oparciu o przepisy kodeksu postępowania administracyjnego, a treść postanowień Wojewody podaje do publicznej wiadomości poprzez wywieszenie na tablicy ogłoszeń. Po pozytywnych konsultacjach i uzgodnieniach wójt gminy wydaje decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach realizacji przedsięwzięcia polegającego na wydobywaniu węgla brunatnego zgodnie z przepisami prawa ochrony środowiska.

Czas obowiązywania wyżej wymienionej decyzji trwa 2 lata z możliwością przedłużenia jej o dalsze 2 lata.

W celu uzyskania pozwolenia wodno-prawnego na wykonanie urządzeń wodnych, pozwoleń na budowę obiektu budowlanego konieczne jest również uzyskanie takowej decyzji, gdyż poprzednia decyzja dotyczy tylko udzielenia koncesji na wydobywanie węgla brunatnego; dlatego też musi być przeprowadzone takie samo postępowanie z wyjątkiem uzyskiwania uzgodnienia z Ministrem Środowiska.

Decyzja taka jest załącznikiem do wniosku o uzyskanie tych pozwoleń i obowiązuje 2 lata z możliwością przedłużenia o dalsze 2 lata.

Ze względu na okres budowy odkrywki i przesuujący się front inwestycyjny, co 4 lata należy przeprowadzić procedurę w celu uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Wiąże się to z bardzo skomplikowanymi i długotrwałymi uzgodnieniami, opracowaniami, monitorowaniem i konsekwencjami finansowymi mającymi swój udział w kosztach sprzedaży węgla.

Koszty te muszą być konkurencyjne z kosztami pozyskiwania innych źródeł energii w celu produkcji energii elektrycznej, bowiem, jak na razie, przemysł wydobywczy wraz z energetyką jest motorem rozwoju technicznego, finansowego i społecznego całego regionu przy zachowaniu zasad zrównoważonego rozwoju.

3. Podsumowanie

Górnictwo węgla brunatnego ze względu na swój przestrzenny charakter działalności powoduje przekształcanie środowiska naturalnego. Obowiązujące przepisy ochrony środowiska nakładają na zakład górniczy zobowiązania mające istotny wpływ na koszt wydobycia węgla, który musi być konkurencyjny z innymi źródłami energii.

LITERATURA

- [1] *Kozłowski S.*: Ekorozwój, Wyzwania XXI wieku. Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN, 2000
- [2] *Węgiel Brunatny*, 4, 2005 — PPWB z siedzibą w Bogatyni
- [3] *Ustawa Prawo ochrony środowiska 27.04.2001 r. z późn. zm., Dz.U. Nr 129*

